

STRATEJİ RAPORU 6

GEBELE

BİLDİRİSİ

EDİTÖR

PROF. DR. SELMA YEL

TÜRK DÜNYASI ve ULUSLARARASI İLİŞKİLER BAŞKANI

A
PARTİ

TÜRK DÜNYASI
ve **ULUSLARARASI**
İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI

Önsöz

Bu çalışmayı, Gebele Bildirisi'nin diplomatik ifadelerinin arkasındaki jeopolitik anlamı, kalkınma vizyonunu ve ortak güvenlik mimarisini görünür kılmak amacıyla hazırladık.

Unutmayalım ki Türk Dünyası artık yalnızca tarihî bir ideal değil; sahada ve masada kurumsallaşan bir güç birliğidir.

Anahtar Parti olarak biz de bu vizyonun düşünsel altyapısını, Türkiye merkezli bir stratejik eylem planına dönüştürmeyi hedefliyoruz.

Bunu mutlaka başaracağız.

Saygılarımızla.

Anahtar Parti
Türk Dünyası ve Uluslararası İlişkiler Başkanlığı

Yönetici Özeti: Gebele Bildirisi

Konu

Özet

7 Ekim 2025 tarihinde Azerbaycan'ın Gebele şehrinde gerçekleştirilen Türk Devletleri Teşkilatı 12. Zirvesi – Gebele Bildirisi, Türk Dünyası açısından yeni bir stratejik evreye işaret etmektedir. Zirvede kabul edilen bildiri, üç temel eksen etrafında şekillenmiştir: stratejik güvenlik, ekonomik bağlantısallık ve yeşil–dijital dönüşüm. Bu bağlamda savunma sanayii ve güvenlik alanında kurumsal işbirliğinin güçlendirilmesi, Zengezur Koridoru ve Bakü–Tiflis–Kars Demiryolu üzerinden bölgesel ticaretin canlandırılması ve ortak enerji–teknoloji ağlarının oluşturulması dikkat çekmektedir.

Türkiye açısından süreç; bölgesel liderlik, jeoekonomik merkez olma kapasitesinin artması, savunma sanayii ölçeklenmesi ve dijital–yeşil dönüşüm alanlarında etkinliğin güçlenmesi gibi fırsatlar sunmaktadır. Bununla birlikte jeopolitik gerilim riski, maliyet paylaşımındaki belirsizlikler ve veri güvenliği açıkları dikkatle yönetilmesi gereken başlıklar olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Parti, Türk Dünyası'nın stratejik birlikteliğini desteklemekte; ancak bu sürecin adil yük paylaşımı, şeffaflık, denge ve karşılıklı güven temelinde yürütülmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Çünkü, Türkiye'nin bu süreçte "lokomotif ama taşıyıcı değil" bir rol üstlenmesi, birliğin sürdürülebilirliğini güçlendirme potansiyeline sahiptir.

Giriş

7 Ekim 2025 tarihinde, Azerbaycan'ın tarihi ve stratejik öneme sahip Gebele şehrinde, Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Zirvesi gerçekleştirildi. "Bölgesel Barış ve Güvenlik" temasıyla düzenlenen bu kritik buluşmaya; ev sahibi İlham Aliyev'in yanı sıra Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sadır Caparov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Türkmenistan Halk Maslahatı Başkanı Gurbangulu Berdimuhamedov, Macaristan Başbakanı Viktor Orban ve KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar katıldı.

Bu zirve, sadece diplomatik bir toplantı olmanın ötesinde; Türk Dünyası'nın siyasi, ekonomik ve kültürel geleceğini şekillendirebilecek stratejik dönüm noktası olarak öne çıkıyor. Kabul edilen Gebele Bildirisi, üye devletlerin ortak güvenlik, bağlantısallık ve kalkınma vizyonunu güçlendirirken; KKTC'ye verilen açık destek, Filistin konusundaki ortak duruş ve Zengezur–Orta Koridor vurgusu gibi başlıklarla küresel dengelere de güçlü bir mesaj niteliği taşıyor.

Kısacası, Gebele Zirvesi, Türk Dünyası'nın yalnızca ortak bir geçmişe değil, ortak bir geleceğe de yöneldiğinin işareti olma ihtimali olarak değerlendirilmektedir. Bu noktada Gebele Bildirisi hangi konularda yeni süreçlere imkan sağlayacaktır kısaca göz atmakta fayda vardır:

1. Stratejik birlik ve güvenlik boyutu:

Gebele Bildirisi, Türk Devletleri Teşkilatı'nın siyasi ve diplomatik eşgüdümünü güçlendiren bir nitelik taşıyor. Savunma sanayii ve güvenlik alanında işbirliğinin kurumsallaşması, KKTC'ye açık destek ve Filistin meselesine verilen önem; Türk Dünyası'nın küresel görünürlüğünü belirgin şekilde artırabilir.

2. Bağlantısallık ve kalkınma boyutu:

Zengezur Koridoru, Bakü–Tiflis–Kars hattı ve yeşil enerji projeleriyle birlikte ekonomik bütünleşmenin hız kazanması kuvvetle muhtemeldir. Aynı zamanda Türk Yatırım Fonu ve Merkez Bankaları Konseyi gibi yeni yapılar, Türk Dünyası'nın ekonomik mimarisini daha sağlam bir zemine oturtabilir.

3. Yeşil ve dijital gelecek boyutu:

Yapay zekâ, uzay projeleri (TDT-SAT), şehircilik, iklim ve yeşil enerji başlıkları; ortak bir teknoloji ekosistemi inşasının önünü açabilir. Bu süreç, Türk Dünyası'nı 2040 vizyonuna taşıyacak yeni bir kalkınma hattı oluşturabilir.

Sonuç olarak Gebele Bildirisi, siyaset ve güvenlikte eşgüdüm, ekonomide bütünleşme ve kültürel-diaspora alanında ortak kimlik üzerinden **"dağınık güçleri tek bir stratejik hatta"** toplama potansiyeline sahip olup bu durum, Türk Dünyası'nın uluslararası arenada pazarlık gücünü güçlendirme potansiyeline sahiptir.

Türkiye Açısından Muhtemel Fırsatlar

Siyasi liderlik: KKTC'ye açık destek ve TDT içinde oluşabilecek "tek sesli duruş", Türkiye'nin bölgesel liderlik rolünü daha görünür kılabılır. Özellikle de şu alanlarda bu durumu daha net görebilmek mümkündür:

- 1- Jeoekonomik merkez olma:** Koridor projeleriyle yük ve enerji akışının Türkiye üzerinden toplanması, ülkemizin stratejik konumunu pekiştirebilir.
- 2- Savunma sanayiinin ölçeklenmesi:** Ortak üretim ve pazar genişlemesi, savunma teknolojilerinde Türkiye'nin elini güçlendirebilir.
- 3- Yeşil enerji köprüsü:** Yeşil elektrik ve enerji projeleriyle Avrupa pazarına bağlanan bir enerji köprüsü oluşabilir.
- 4- Finansal işbirliği:** Yatırım Fonu ve finans mekanizmalarıyla KOBİ ihracatında önemli bir ivme yakalanabilir.
- 5- Dijital/uzay işbirliği:** Yapay zekâ, siber güvenlik ve uzay projelerinde Türkiye, bölgesel merkez rolü üstlenebilir.
- 6- Kültürel diplomasi:** Ortak medya, diaspora ve turizm girişimleri kamu diplomasisine yeni bir ivme kazandırabilir.

Bu avantajlarının yanı sıra küresel ve bölgesel etkiler dikkate alındığında elbette muhtemel risk ve dezavantajlar da vardır. Bunları şu şekilde başlıklandırmak mümkündür:

- 1- Jeopolitik gerilim:** Zengezur Koridoru başta olmak üzere, İran-Ermenistan-Rusya ekseninde gerginlikler yaşanabilir.
- 2- Aşırı yüklenme riski:** Çok başlıklı gündem Türkiye'ye ek finansman ve kapasite yükü getirebilir.
- 3- Veri güvenliği sorunları:** Ortak dijital altyapılar yönetilmezse güvenlik açıkları oluşabilir.

4- Batı ile denge sorunu: Filistin/Gazze vurgulaması başta Tel Aviv ve Washington gibi bazı başkentlerde politik baskılar yaratabilir.

5- Uygulama kırılganlığı: Kâğıt üzerindeki bütünleşme, sınır ve altyapı sorunları nedeniyle sahada tam olarak karşılık bulamayabilir.

6- Yeşil dönüşüm maliyetleri: Kısa vadede kamu bütçesi ve özel sektör üzerinde ek baskılar oluşabilir.

7- Rekabet baskısı: Gümrük işlemlerindeki kolaylaştırmalar, yerli üretici üzerinde rekabet baskısı yaratabilir

Bu İhtimaller Dahilinde Türkiye'nin Atabileceği Muhtemel Adımlar Şunlar Olabilir

1-Koridor master planı (ana güzergâh planı):

Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu (BTK) hattının kapasitesinin artırılması, Kars-Iğdır-Nahçıvan demiryolu bağlantısının tamamlanması ve "tek pencere gümrük sistemi" (tüm işlemlerin tek noktadan yürütülmesini sağlayan hızlı geçiş uygulaması) gibi adımlar atılabilir. Bu şekilde Türkiye'nin bölgesel ticarete merkez konumunun daha da pekişmesi mümkün olabilir.

2-Savunma konsorsiyumları (ortak üretim birlikleri):

SİHA (Silahlı İnsansız Hava Aracı), elektronik harp (karşı tarafın iletişim sistemlerini bozma teknolojisi) ve kara taktik haberleşme sistemleri gibi stratejik alanlarda ortak üretim yapılabilir. Bu tür adımlar, Türk savunma sanayii için önemli bir ölçek ekonomisi yaratabilir.

3-Yeşil enerji entegrasyonu:

Yeşil tahvil (çevre dostu projeleri finanse eden özel borçlanma aracı) ve ortak finansman modelleri devreye alınabilir. Bu sayede enerji projelerinin daha hızlı ilerlemesi mümkün olabilir.

4-Yatırım fonu eşleştirmesi:

Eximbank (ihracat finansmanı sağlayan kamu bankası) ve KGF (Kredi Garanti Fonu) destekli modeller uygulanabilir. Böylece özel sektörün bu süreçlerde daha etkin rol alması sağlanabilir.

5-Siber güvenlik standardı:

Ortak veri güvenliği (bilginin korunması) ve altyapı protokolleri (standart kurallar) geliştirilebilir. Böyle bir yapı, siber tehditlere karşı ortak bir savunma hattı oluşturulmasını mümkün kılabilir.

6-Medya-diaspora ağı:

TRT (Türkiye Radyo Televizyon Kurumu) ve AA (Anadolu Ajansı) koordinasyonunda Türk Dünyası'nı kapsayan ortak bir medya merkezi kurulabilir. Böyle bir yapı, ortak söylemin ve bilgi paylaşımının güçlenmesine katkı sağlayabilir.

7-Düşünce kuruluşları ağı:

Stratejik öngörü (uzun vadeli gelişmeleri öngörebilme kapasitesi) merkezinin Ankara'da konumlandırılması düşünülebilir. Bu merkez aracılığıyla ortak stratejik analizlerin yapılması mümkün olabilir.

8-Aşamalı taahhüt planı:

Her yeni girişim için hedef ve kaynak planlaması yapılabilir. Böylece Türkiye'ye aşırı yük binmeden süreçlerin daha dengeli yürütülmesi sağlanabilir.

Anahtar Parti Açısından Değerlendirme

Desteklenmesi mümkün görülen başlıca noktalar:

Türk Dünyası'nda **stratejik birlik ve dayanışmanın güçlenmesiyle**, bölgemizin geleceği açısından önemli sonuçlar ortaya çıkacaktır. Bu çerçevede:

- 1- **KKTC'nin kurumsal tanınırlığının artmasıyla** Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin elini güçlenebilir.
- 2- **Savunma ve dijital teknolojilerde ortak üretim yapılması halinde** ortak savunma kapasitesinin güçlendirilmesi mümkün olabilir.
- 3- **Yeşil kalkınma vizyonunun güçlenmesiyle** Türkiye'nin enerji stratejisinde yeni fırsat alanları ortaya çıkabilir.

Bununla birlikte, bazı başlıkların **yakından izlenmesi**, gelişmelerin **soğukkanlı ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi** de önem arz etmektedir.

Örneğin;

- Türkiye'nin omuzlarına **fazladan yük binebilmesi ihtimali** göz ardı edilmemelidir.
- Karar alma süreçlerinde** temsil dengesizlikleri yaşanabilmesi mümkündür.
- Ortak dijital altyapılar söz konusu olduğunda, **veri güvenliği açıkları ve siber risklerin oluşabilmesi** muhtemeldir.

-Zengezur hattı gibi stratejik bölgelerde ABD, Rusya Federasyonu, Ermenistan ve Çin Merkezli **jeopolitik gerilimlerin ortaya çıkması muhtemeldir.**

-Maliyet paylaşımındaki belirsizliklerin söz konusu gelişmelere zaman zaman gölge düşürebilme ihtimali de vardır.

Tüm bu başlıklar, doğru yönetildiği takdirde birer risk olmaktan çıkıp, **kontrollü bir şekilde yönlendirilebilecek süreçlere** dönüşebilir.

Sonuç olarak Anahtar Parti olarak biz; Türk Dünyası'nın stratejik birlikteliğini, ortak kimliğini ve dayanışma ruhunu içtenlikle destekliyoruz. Bu birliktelik, sadece bugünün jeopolitiği açısından değil, gelecek nesillerin kaderini etkileyebilecek tarihi bir fırsat olarak görülmelidir.

Biz inanıyoruz ki; **Türk Dünyası'nın kaderi, tek tek Türkiye ve Türkistan Devletlerinin başkentlerinde değil, ortak bir vizyon ekseninde şekillenecektir.** Bu vizyon, **adil yük paylaşımına, karşılıklı güvene, ekonomik ve güvenlik boyutlarının dengeli şekilde planlanmasıyla** mümkün olacaktır.

Bu nedenle; oluşacak birliğin **Türkiye'ye tek taraflı yük bindirmeyen, şeffaf, dengeli ve güvenlik eksenli** bir yapıda inşa edilmesi hayati önemdedir. Türkiye, bu birlikteliğin lokomotif olabilir ama **taşıyıcısı değil, yol göstericisi** olmalıdır.

Sürecin **akıllı planlama, adil sorumluluk paylaşımı ve karşılıklı güven** temelinde yürütülmesi halinde;

-Türk Dünyası'nın ortak sesi uluslararası arenada daha gür çıkacaktır.

-KKTC'nin tanınırlığı özellikle federasyon riskinin giderek güçlendiği bir zeminde çok daha kalıcı şekilde güçlenecektir.

-Ortak güvenlik ve enerji politikaları bölgesel dengeleri değiştirebilecektir.

-Zengezur hattından Orta Koridor'a uzanan stratejik ağ Türkiye'yi merkez ülke konumuna taşıyacak ve bu durum da Çin'in Doğu Türkistan'daki insan hakları ihlalinin durdurulmasında pazarlık unsuru olarak kullanılabilir.

Anahtar Parti olarak biz, **milletimizin tarihi hafızasından güç alarak, geleceğe dair güçlü bir irade** ortaya koymaktan yanayız. Bizim için mesele, sadece diplomatik değil; **medeniyet tasavvurunun yeniden inşasıdır** ve bu yolda, **kararlı, onurlu ve adil** bir duruş sergilemek zorunda olduğumuzun bilinci ile hareket etmekteyiz.

Unutmamalıyız ki; **Türk Dünyası ancak birlikte güçlenirse**, bütün Türkistan Devletleriyle birlikte Türkiye de küresel dengelerde gerçek yerini alabilecektir.

“Biz, Türk Dünyası’nın stratejik birlikteliğini destekliyoruz; ama bu birliğin omurgasında **adalet, denge ve karşılıklı saygının mutlaka korunması gerektiğine de inanıyoruz**. Bu ilkelere bağlı kalındığı takdirde, Türk Dünyası’nın geleceğinde güçlü bir ortak irade doğacaktır.”

A
PARTİ

TÜRK DÜNYASI
ve **ULUSLARARASI**
İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI